Vilket lands domstol är behörig?

Tjeckien

1 Ska jag väcka talan vid en allmän domstol eller vid en specialdomstol (t.ex. en arbetsdomstol)?

Den tjeckiska civilrättslagstiftningen saknar processuella bestämmelser om att specifika domstolar ska handlägga specifika typer av mål. I tvistemål är i princip de allmänna domstolarna behöriga att pröva alla typer av civilrättsliga ärenden. Dessa definieras i sak på ett sådant sätt att i alla civilrättsliga förfaranden ska domstolarna handlägga och pröva tvister och andra privaträttsliga ärenden (§ 7.1 i lag nr 99/1963, civilprocesslagen, i dess ändrade lydelse). Dessutom trädde en ny lag i kraft i Tjeckien den 1 januari 2014, lag nr 292/2013 om särskilda rättsliga förfaranden. Enligt denna lag ska domstolar handlägga och pröva de rättsärenden som anges i den lagen.

I vissa fall tilldelas administrativa myndigheter genom särskild lagstiftning befogenhet att pröva civilrättsliga ärenden. Den administrativa myndighetens beslut kan i så fall alltid vara föremål för en senare rättslig prövning i en tvistemålsdomstol enligt avsnitt fem i lag nr 99/1963, civilprocesslagen, i dess ändrade lydelse (§ 244 och följande paragrafer).

2 Om målet är av sådan natur att det ska prövas av allmän domstol, hur kan jag veta vid vilken domstol talan ska väckas?

2.1 Görs det skillnad mellan lägre och högre instanser bland de allmänna domstolarna (t.ex. distriktsdomstolar som lägre domstolar och regionala domstolar som högre domstolar), och på vilken nivå ska mitt mål i så fall prövas?

I Tjeckien utgörs tvistemålsdomstolarna i första instans av distriktsdomstolarna (*okresní soud*) och regiondomstolarna (*krajský soud*), och i ett fåtal fall av Tjeckiens högsta domstol (*Nejvyšší soud České republiky*).

1. Distriktsdomstolarna är behöriga att pröva mål i första instans, om inte lagstiftningen uttryckligen föreskriver att denna behörighet tillkommer regiondomstolarna eller Högsta domstolen.

2.

a) Enligt lag nr 99/1963 är regiondomstolarna behöriga att pröva mål i första instans i följande fall:

I tvister rörande ömsesidiga uppgörelser om för stora utbetalningar av pensionsförsäkringsförmåner, sjukförsäkring, statligt socialt stöd och bidrag till materiella behov och i tvister rörande ömsesidiga uppgörelser om retroaktiv ersättning som betalats ut till följd av rätten till sjukförsäkringsförmåner.

I tvister rörande huruvida en strejk eller lockout är olaglig.

I tvister rörande en utländsk stat eller utländska personer som åtnjuter diplomatisk immunitet och privilegier om sådana tvister faller inom de tjeckiska domstolarnas behörighet.

I tvister om upphävande av ett skiljeutslag om verkställighet av skyldigheter som följer av ett kollektivavtal.

I ärenden som följer av ett rättsligt förhållande som är knutet till bildandet av kommersiella företag, stiftelser, kapital och kapitalfonder och i tvister mellan kommersiella företag, deras partner eller aktieägare samt i tvister mellan partner och aktieägare till följd av deras ägarintresse i det kommersiella företaget.

I tvister mellan företag, deras partner eller aktieägare och styrelseledamöter eller konkursförvaltare, om tvisten rör utövandet av uppdraget som styrelseledamot eller konkursförvaltare.

I upphovsrättstvister.

I tvister rörande skydd av rättigheter som det har gjorts intrång i eller som hotas av illojal konkurrens eller olagliga begränsningar av konkurrensen.

I ärenden rörande skydd av en juridisk persons heder och rykte.

I tvister rörande finansiell säkerhet och tvister som rör växlar, checkar och investeringsinstrument.

I tvister till följd av handel på råvarubörser.

I ärenden som rör bolagsstämmor och tvister som uppstår till följd av dessa.

I ärenden som rör omvandling av företag eller kooperativ, inbegripet eventuella förfaranden om ersättning, i enlighet med särskild lagstiftning.

I tvister rörande förvärv av en fabrik, hyra av en fabrik eller en del av en fabrik.

I tvister rörande offentliga byggkontrakt över ett visst värde, inklusive det material som krävs för att fullgöra sådana kontrakt.

b) Enligt lag nr 292/2013 är regiondomstolarna behöriga att pröva mål i första instans i följande fall:

I ärenden rörande juridiska personers ställning, inklusive deras upplösning och likvidation, utnämning och entledigande av styrelseledamöter eller konkursförvaltare, deras omvandling och frågor som rör deras allmänna förmånsställning.

I ärenden rörande juridiska personer som ställts under förvaltning.

I ärenden rörande depositioner för att fullgöra en skyldighet att betala ut ersättning eller kompensation till mer än en person till följd av ett domstolsutslag enligt lagen om kommersiella företag eller lagen om omvandling av företag eller kooperativ (nedan kallat *obligatorisk insättning*).

I ärenden rörande kapitalmarknaden.

I ärenden rörande preliminärt godkännande att genomföra konkurrensutredningar.

I ärenden rörande återkallelse av godkännandet från en företrädare för det tjeckiska advokatsamfundet eller kammaren för skatterådgivare om tillgång till innehållet i handlingar.

3. Tjeckiens högsta domstol har behörighet som domstol i första och enda instans i förfaranden om erkännanden av utländska domar om äktenskapsskillnad, hemskillnad, annullering av äktenskap och fastställande av huruvida det finns ett existerande äktenskap, om minst en av parterna är tjeckisk medborgare, enligt § 51 i lag nr 91/2012 om privaträtt. Detta förfarande tillämpas emellertid inte vid erkännande av domar från andra EU-medlemsstater i de fall då rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 ska tillämpas, eller om det i ett bilateralt eller multilateralt avtal föreskrivs att ett annat förfarande än förfarandet enligt tjeckisk rätt ska tillämpas.

Högsta domstolen har även behörighet i frågor som rör erkännande av en utländsk dom om fastställande och nekande av föräldraskap, enligt § 55 i lag nr 91 /2012 om internationell privaträtt.

2.2 Territoriell behörighet (är domstolen i stad A eller domstolen i stad B behörig i mitt fall)?

De omständigheter som råder när förfarandet inleds är avgörande för att fastställa materiell behörighet (se fråga 2.1) och territoriell behörighet. Varje senare ändring av dessa omständigheter (t.ex. en ändring av svarandens hemvist) är med ett fåtal undantag irrelevanta (överföring av behörighet i mål som rör vård av minderåriga, vårdnad och rättskapacitet).
Enligt § 105.1 i lag nr 99/1963, civilprocesslagen, kan domstolen som regel göra en bedömning av huruvida territoriell behörighet föreligger endast i början av ett förfarande – fram till slutet av det förberedande förfarandet eller i avsaknad av förberedande förfarande, innan saken i målet prövas, dvs. tills domstolen under det inledande förfarandet uppmanar käranden att väcka talan, eller tills domstolen meddelar ett beslut om att ärendet kommer att avgöras utan huvudförhandling. Territoriell behörighet kan följaktligen endast prövas om förberedelsen inte har ägt rum och en part har invänt mot den lokala domstolens behörighet så snart denne hade möjlighet till detta. I vissa fall kan flera domstolar ha territoriell behörighet. Käranden kan välja mellan den allmänna domstolen och de domstolar som anvisas i § 87 i lag nr 99/1963 , civilprocesslagen (t.ex. grundat på var arbetsplatsen är belägen, vid ersättning om grundas på den plats där skadan skedde). Senast när talan väcks måste käranden välja om den domstol där förfarandet inleddes ska ha behörighet.
I vissa särskilda rättsärenden fastställs territoriell behörighet enligt lag nr 292/2013 om särskilda rättsliga förfaranden.

2.2.1 Huvudregeln om territoriell behörighet

De grundläggande reglerna för territoriell behörighet anges i §§ 84–86 i lag nr 99/1963, civilprocesslagen, och i § 4 i lag nr 292/2013. Kom dock ihåg att i vissa fall kan den territoriella behörigheten regleras direkt av tillämplig EU-lagstiftning (se vissa bestämmelser i förordning nr 44/2001, som inte bara reglerar internationell behörighet utan även territoriell behörighet). Detta innebär att de tjeckiska reglerna om territoriell behörighet inte alltid gäller.
Huvudregeln i lag nr 99/1963, civilprocesslagen, är att den domstol som har allmän behörighet är den allmänna domstolen på den ort där svaranden har hemvist. Den allmänna domstolen är alltid distriktsdomstolen. Om en regiondomstol är behörig i första instans (se fråga 2.1) har den regiondomstol i vars domkrets partens allmänna (distrikts)domstol är belägen territoriell behörighet. Om en talan väcks mot flera svaranden har den domstol i vars domkrets någon av svarandena har hemvist behörighet.
Den allmänna domstol som är behörig i ärenden som avser fysiska personer är den distriktsdomstol i vars domkrets dessa har hemvist och om en part saknar hemvist den domstol i vars domkrets han eller hon uppehåller sig. Med hemvist avses den ort där en person är varaktigt bosatt (en person kan vara bosatt på flera orter, och i så fall är alla dessa domstolar allmän domstol).
Den allmänna domstol som är behörig i ärenden som avser fysiska personer som bedriver näringsverksamhet är, i mål som följer av näringsverksamheten, den distriktsdomstol i vars domkrets de bedriver sin näringsverksamhet (verksamhetsstället är den adress som förts in i det offentliga registret). Om en person saknar verksamhetsställe är den allmänna domstolen den distriktsdomstol i vars domkrets han eller hon har hemvist, och om en part saknar hemvist den distriktsdomstol i vars domkrets han eller hon uppehåller sig.
Kriteriet för att fastställa vilken allmän domstol som är behörig i ärenden som avser en juridisk person är platsen för den juridiska personens säte (se §§ 136–137 i lag nr 89/2012, civillagen).
Den allmänna domstol som är behörig i ärenden som avser en konkursförvaltare när denne utövar sitt uppdrag är den distriktsdomstol i vars domkrets han eller hon har sitt säte.
Särskilda regler gäller för den allmänna domstol som är behörig i ärenden som avser staten (den domstol i vars domkrets den statliga organisatoriska enhet som har behörighet enligt en särskild lagbestämmelse har sitt säte, och om det inte går att fastställa vilken domstol som har territoriell behörighet, den domstol i vars domkrets de händelser som ligger till grund för talan ägde rum), en kommun (den domstol i vars domkrets kommunen är belägen) och en regional myndighet (den domstol i vars domkrets dess administrativa organ har sitt säte).
Om svaranden är tjeckisk medborgare och det inte går att fastställa vilken allmän domstol som är behörig i ärenden som avser honom eller henne, eller om det inte går att fastställa vilken allmän domstol i Tjeckien som är behörig i ärenden som avser honom eller henne, är den domstol behörig i vars domkrets han eller hon senast hade hemvist i Tjeckien. Gentemot någon för vilken det inte har gått att fastställa behörig domstol i Tjeckien kan äganderätter göras gällande vid den domstol i vars domkrets hans eller hennes tillgångar finns.
En talan mot en utländsk person kan även väckas vid en domstol i vars domkrets dennes fabrik i Tjeckien är belägen, eller där en del av fabrikens organisatoriska enheter är belägna (genom att inge en stämningsansökan).
I bestämmelserna i § 4 i lag nr 292/2013. om särskilda förfaranden anges att behörigheten tillkommer den allmänna domstol som är behörig i ärenden som avser den person i vars intresse förfarandet har inletts, om inte annat föreskrivs i den lagen. Den allmänna domstol som är behörig i ärenden som avser en minderårig som inte har full rättskapacitet är domstolen i vars domkrets den minderårige har hemvist, i enlighet med en överenskommelse mellan föräldrarna eller ett domstolsutslag eller på grund av andra avgörande omständigheter.

2.2.2 Undantag från huvudregeln

Förutom den territoriella behörighet som tillkommer den allmänna domstolen på den ort där svaranden bor finns det även andra exempel på särskild territoriell behörighet, nämligen a) särskild territoriell behörighet genom val av domstol (se fråga 2.2.2.1 nedan) och b) exklusiv territoriell behörighet (se fråga 2.2.2.2 nedan). Ett avtal om val av domstol (prorogationsavtal) är även möjligt i handelsrättsliga ärenden (se fråga 2.2.2.3 nedan).
Enligt § 5 i lag nr 292/2013. om särskilda förfaranden gäller dessutom följande: Om de omständigheter som ligger till grund för fastställandet av behörigheten ändras i förfaranden om domstols förordnande av förmyndare för minderårig, vårdnadstvister och rättskapacitet har domstolen rätt att överföra behörigheten till en annan domstol, om detta ligger i den minderåriges, förmyndarens eller den person vars rättskapacitet ska avgöras intresse. Överföring av behörighet enligt denna paragraf är emellertid alltid avhängig domstolens bedömning av omständigheterna.

2.2.2.1 När kan jag välja mellan domstolen i den ort där svaranden bor och någon annan domstol?

I detta fall gäller den s.k. särskilda territoriella behörighet genom val av domstol som regleras av § 87 i lag nr 99/1963, civilprocesslagen. Käranden kan välja att väcka talan i domstolen på den ort där svaranden bor eller vid en annan domstol med territoriell behörighet. De allmänna reglerna för territoriell behörighet måste emellertid iakttas – om en regiondomstol är behörig i första instans måste käranden väcka talan i regiondomstolen. När talan väl har väckts vid domstolen får käranden inte ändra sitt val. Om territoriell behörighet regleras av en direkt tillämplig EU-bestämmelse som har företräde framför nationell lagstiftning (se vissa bestämmelser i förordning nr 44/2001, som inte bara reglerar internationell behörighet utan även territoriell behörighet) kan de tjeckiska reglerna om territoriell behörighet genom val av domstol inte tillämpas.
I stället för den allmänna domstolen på den ort där svaranden bor kan käranden välja en domstol i vars domkrets
svaranden har sin fasta arbetsplats,
de omständigheter som ger rätt till kompensation har skett,
en fabriks organisatoriska enhet är belägen, om fabriken ägs av den fysiska eller juridiska person som är svarande och tvisten rör denna enhet,
en person som organiserar en reglerad marknad eller driver ett multilateralt handelssystem har sitt säte, vid en handelstvist
som rör en reglerad marknad som organiseras av denna person, eller avveckling av sådana affärstransaktioner, eller
i ett multilateralt handelssystem som drivs av denna person, eller avveckling av sådana handelstransaktioner,
betalningsstället är beläget, vid utövandet av en rättighet som följer av en växel, ett skuldebrev eller annan säkerhet,
en råvarubörs säte är beläget, vid en tvist rörande råvarubörshandel.

2.2.2.2 När måste jag välja en annan domstol än domstolen i den ort där svaranden bor?

I detta fall gäller den s.k. exklusiva särskilda territoriella behörighet som regleras av § 88 i lag nr 99/1963, civilprocesslagen, och vissa bestämmelser i lag nr 292/2013 om särskilda förfaranden. Om exklusiv territoriell behörighet har fastställts för vissa ärenden får fastställandet av territoriell behörighet inte grundas på den allmänna domstolen på den ort där svaranden bor eller på ett val av domstol.

Om territoriell behörighet regleras av en direkt tillämplig EU-bestämmelse som har företräde framför nationell lagstiftning (se vissa bestämmelser i förordning nr 44/2001 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, som inte bara reglerar internationell behörighet utan även territoriell behörighet) kan de tjeckiska reglerna om exklusiv territoriell behörighet inte tillämpas.

Enligt § 88 i lag nr 99/1963, civilprocesslagen, tillämpas exklusiv territoriell behörighet i första hand i följande fall:

Vid fördelning av makars gemensamma egendom eller andra tillgångar eller upplösning av samäganderätt till lägenhet efter en skilsmässa. Den domstol som prövade ansökan om äktenskapsskillnad har territoriell behörighet.

I tvister rörande äganderätt till fast egendom (förfarandet måste direkt röra äganderätten till egendomen – detta rör främst sakrätter eller hyresrätter). Den domstol i vars domkrets egendomen är belägen har territoriell behörighet, förutsatt att det inte rör sig om ett förfarande för att fördela makars gemensamma egendom eller andra tillgångar eller upplösning av samäganderätt till lägenhet efter en skilsmässa (i så fall har den domstol som prövade ansökan om äktenskapsskillnad territoriell behörighet – se ovan).

I arvstvister. Den domstol i vars domkrets förfarandet för att reglera arvet genomförs har territoriell behörighet.

I lag nr 292/2013 om särskilda förfaranden anges att särskild territoriell behörighet framför allt ska tillämpas i följande fall:

Vid skilsmässoförhandlingar, förfaranden för att fastställa huruvida äktenskapet existerar och huruvida äktenskapet är ogiltigt är behörig domstol enligt §§ 373 och 383 den domstol i vars domkrets makarna senaste hade gemensam hemvist i Tjeckien, förutsatt att åtminstone en av makarna fortfarande är bosatt där. Om en sådan domstol inte kan fastställas är behörig domstol den allmänna domstolen på den ort där den make som inte ansökte om att inleda förfarandet bor, och om inte heller en sådan domstol kan fastställas den allmänna domstolen på den ort där den make som ansökte om att inleda förfarandet bor.

I arvstvister. Enligt § 98 är behörig domstol domstolen på den ort där den avlidne var folkbokförd, den ort där han eller hon senast hade hemvist eller den ort där han eller hon bodde, den ort där den avlidnas fasta egendom är belägen eller den ort där han eller hon avled (dessa kriterier är hierarkiska).

*I tvister rörande internationellt bortförande av barn (återförande av barn). E*nligt § 479 har den domstol territoriell behörighet inom vars domkrets kontoret för internationellt rättsligt skydd för barn har sitt säte – dvs. stadsdomstolen i Brno.

2.2.2.3 Kan parterna själva utse en domstol som annars skulle vara obehörig?

Parterna har endast möjlighet att ingå ett avtal om att en annan domstol ska ha territoriell behörighet än den domstol som föreskrivs i lag (ett s.k. prorogationsavtal) enligt § 89a i lag nr 99/1963, civilprocesslagen, i ärenden som rör förhållanden mellan företag till följd av affärsverksamhet och endast på villkor att det i ett bestämt mål inte har fastställts exklusiv territoriell behörighet enligt § 88 i lag nr 99/1963, civilprocesslagen (se ovan). Ett prorogationsavtal måste ingås i form av ett skriftligt avtal. Om käranden väcker talan vid den anvisade domstolen och åberopar prorogationsavtalet bör avtalet (i en trovärdig form – helst originalavtalet eller en bestyrkt kopia av avtalet) bifogas ansökan, även om detta inte är obligatoriskt enligt gällande lagstiftning.

3 Om målet är av sådan natur att det ska prövas av specialdomstol, hur kan jag veta vilken specialdomstol jag ska vända mig till?

Det finns inte några specialdomstolar i Tjeckien (se svaret på fråga 1).

Senaste uppdatering: 16/09/2020

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.